

NIEUWSBRIEF VGVZ

“Nog altijd een vreemde eend in de bijt”

Met het 40-jarig jubileum van de VGVZ in het vooruitzicht blikt voorzitter Simon Evers terug, maar ziet vooral ook vooruit. Christien den Draak sprak met hem.

Hoe zit de voorzitter erbij, met het 40-jarig jubileum in het vooruitzicht?

Trots, in de allereerste plaats trots. En ik zie ook wel met enige spanning uit naar de viering van het jubileum.

Ik ben me ervan bewust dat we intussen een volwassen vereniging zijn. Aangestuurd door een Algemeen Bestuur met degelijke dossierkennis. Met stevige ondersteuning vanuit een klein stafbureau. En met enthousiaste leden.

Ons beroep heeft een enorme professionaliseringsslag gemaakt, vooral de laatste 15 tot 20 jaar. Maar ik ben me er ook van bewust dat de wereld om ons heen niet stilstaat.

Vanwaar die spanning voor het jubileum?

Die heeft juist daarmee te maken dat er op 22 juni verschillende werelden bij elkaar komen. De

wereld van de geestelijk verzorgers in al die verschillende instellingen, vanuit al die verschillende inspiratiebronnen. Maar die vaak wel op eenzame posities werken. En aan de andere kant ook al die externe partijen waarmee de laatste jaren contact is gegroeid: de overheid, de politiek, de branche-organisaties, de zendende instanties, cliëntenorganisaties, verzekeraars en opleidingen, zowel academisch als Hbo. Die contacten zijn nodig, hard nodig. Uit onderzoek van het Trimbos-instituut eind jaren '90 bleek dat geestelijk verzorgers een goed beeld hebben van hun eigen werk, en dat de tevredenheid van cliënten bijzonder groot is. Onderzoekers typeerden ons werk als een stevige boom, maar wel aan de rand van het terrein van de zorg. Met als risico dat als het hek wordt verplaatst, je zomaar ineens buiten het terrein blijkt te staan. Ik denk dat we als vereniging te weinig met dit onderzoek hebben gedaan. We zijn lang intern gericht geweest, wat ook begrijpelijk is voor een beroepsvereniging in opbouw. De interne gerichtheid is wel uitgemond in een belangrijk ijkpunt voor de vereniging, namelijk de beroepsstandaard in 2002. Dat was een belangrijke mijlpaal, waarmee de brug naar externe partijen werd geslagen. Bij de totstandkoming waren verschillende marktpartijen in de zorg betrokken, en de standaard is destijds in ontvangst genomen door de toenmalige staatssecretaris van VWS, Ross van Dorp.

De laatste jaren zijn we hard bezig, met name Richart Huijzer, om de contacten met de externe partijen verder uit te breiden, en zo voorwaarden te scheppen voor ons werk.

Maar daarbij is mijn zorg weleens dat geestelijk verzorgers in de instellingen zich te lang, of te veel hebben beroepen op het ambt als belangrijkste legitimatie. De tijd is wel verder gegaan; je moet ook verankerd zijn in de organisatie. De verzuchting “Laat ons alsjeblieft ons eigenlijke werk doen” vind ik niet meer van deze tijd en ook onjuist. In deze tijd moet elk beroep zich legitimeren. Een deel van je werk bestaat eruit en zal er uit blijven bestaan dat je moet kunnen verantwoorden wat je doet, wat je toegevoegde waarde is voor de zorg. Dat geldt dus net zo goed voor de fysiotherapeut, de diëtist en de psycholoog. Het stafbureau kan op macro-niveau voorwaarden proberen te scheppen, door steeds te anticiperen op nieuwe richtlijnen en wetten. Maar als geestelijk verzorger zul je binnen de eigen instelling de voorwaarden mede moeten scheppen.

Hoe bijvoorbeeld?

Door je te laten zien binnen je organisatie, en ook door een goede registratie van patiëntencontacten. Door naar een ander type bijeenkomsten toe te gaan, zoals de nieuwjaarstoespraak of een strategische bijeenkomst. Te laten merken dat je iets kunt betekenen in de cultuur van de organisatie. Je hoort bij de organisatie, trek je niet terug op een eiland! Investeer in relaties met de mensen in de instelling waar je werkt.

Denk je dat het klimaat voor geestelijke verzorging makkelijker wordt de komende jaren, of juist moeilijker?

Ik denk zeker niet dat het makkelijker zal worden.

Ten eerste door het probleem van de financiering van de zorg als geheel. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden in de zorg. Tot nu toe heeft de geestelijke verzorging een duidelijke plaats, is wettelijk verankerd door de Kwaliteitswet. De Inspectie let er in periodiek onderzoek op dat de wet wordt nageleefd, dus dan wordt ook bezien of de geestelijke verzorging binnen de instelling goed is geregeld. Er is nu een nieuwe beginselenwet in de maak, de Wet Cliëntenrechten Zorg. Het stafbureau volgt deze ontwikkelingen op de voet, en probeert er – in nauwe samenspraak met het

bestuur- invloed op uit te oefenen. Het recht op geestelijk verzorging dient op macro-niveau geborgd te blijven. Maar het is broodnodig dat alle werkzame geestelijk verzorgers het beroep in de eigen instelling op de kaart blijven zetten.

Dat is niet altijd eenvoudig want levensbeschouwing is meer individueel geworden, meer divers, en minder gekoppeld aan instituties. Het politieke draagvlak voor de klassieke legitimatie, namelijk op basis van ambtelijke binding door een zendende instantie, is afgenomen – en dat is ook een belangrijke factor. De Kamer in de huidige samenstelling heeft een minder vanzelfsprekend ‘gevoel voor het ambt’. Het is goed om je daarvan bewust te zijn. En de rol van de zendende instanties in de samenleving is ook veranderd. Tegelijk blijft de vraag naar ondersteuning op het gebied van levensbeschouwing belangrijk. Er is een toenemende vraag naar expertise op dit vlak. Ik denk dat verschillende partijen dit besef wel delen, maar het tegelijk ook moeilijk vinden om keuzes te maken. Het vraagt veel creativiteit.

Wat zie je als uitdagingen voor de VGVZ voor de komende tijd?

Goed contact houden met al die partijen die invloed hebben: de zendende instanties, de politiek, de werkgevers in de zorg, de opleidingen. Daarbij is het belangrijk om de taal van de tijd te verstaan – en dan zie je dat aandacht voor levensbeschouwing en spiritualiteit steeds meer wordt opgevat als onlosmakelijk verbonden met goede zorg. De tijd en de omgeving waarbinnen wij opereren vraagt om een goed verankerde en geborgde kwaliteit van geestelijk verzorgers.

En daarvoor is het beroepsregister SKGV?

Ja, de SKGV ontwikkelt een systeem van kwaliteitsborging en stelt competentieprofielen op, in overleg met opleidingen. Uiteindelijk weten de zorginstellingen dan ook wie er geestelijk verzorger is, en aan welke kwalificaties deze voldoet.

Heb je ook zorgen?

Ja, ik heb wel zorgen over de vergrijzing van onze beroepsgroep en of er wel voldoende goed gekwalificeerde aanwas is. De klassieke academische theologische opleidingen leveren bijzonder weinig afgestudeerden af. Ik zie soms vacatures vervuld worden door mensen met nog niet eens afgeronde HBO-opleidingen. Of door mensen vanuit aanverwante disciplines. Ook ontstaan er nog steeds nieuwe, en soms curieuze, opleidingsvarianten.

Voor de toekomst van ons beroep is het belangrijk om de kwaliteit te borgen, en de bekwaamheden en bevoegdheden goed af te bakenen. Maar dat kan alleen in samenspraak met alle partijen, en daarvoor is de regiegroep belangrijk.

De regiegroep, wat moet die nu precies gaan doen?

Na de ALV van vorig jaar is de Regiegroep ingesteld. Ze bestaat uit de drie grote zendende instanties (Protestantse en rooms-katholieke kerk en het Humanistisch Verbond) en het CIO die samen met de VGVZ en de SKGV een toekomstbestendig model moeten gaan ontwikkelen voor wie bevoegd is zich geestelijk verzorger te noemen. De regiegroep doet haar werk niet vanuit het niets, maar werkt op basis van VGVZ cahier 4. In dit cahier zijn opgenomen de belangrijke adviezen van de Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie en de Commissie Ambtelijke Binding, adviezen van respectievelijk leden en wetenschappers. Ook de resultaten van de expertmeeting van 2007 zijn mede uitgangspunt voor de Regiegroep. Cruciaal is dat de ontwikkelingen in het veld in de

Regiegroep als een gezamenlijke verantwoordelijkheid worden gevoeld. De VGVZ en de SKGV brengen in de Regiegroep het gesprek met de vele andere marktpartijen in als een essentiële noodzaak. Het gaat erom met gevoel voor de geschiedenis een weg naar de toekomst te banen. In mijn optiek kun je niet zonder gevoel voor geschiedenis de toekomst tegemoet.

Maar ondertussen gaan de ontwikkelingen wel door, ook sinds 7 juni 2010. Er melden zich nieuwe afgestudeerden, met en zonder ambtelijke zending. Er ligt een duidelijke vraag vanuit HBO-opleidingen om afgestudeerden, masters zowel als bachelors, te erkennen als geestelijk verzorger. Vanuit defensie, justitie en andere beroepsverenigingen, zoals 'Albert Camus' wordt het belang gevoeld tot meer samenwerking.

Tegelijk zie je binnen de zorg dat aandacht voor spiritualiteit kennelijk aantrekkelijk is, want andere beroepsgroepen begeven zich ook graag op dat terrein: psychologen, maatschappelijk werkers, gespecialiseerde verpleegkundigen. Nieuwe realiteiten vragen om nieuwe vormen. De competenties waarover geestelijk verzorgers nu moeten beschikken zijn feitelijk veel breder dan de bagage van de klassieke opleidingen.

Waarin schieten de klassieke academische opleidingen tekort?

De klassieke opleidingen besteden veel aandacht aan theoretische kennis vanuit de eigen traditie. Ze zijn erg gericht op kennis en vaardigheden die van belang zijn in een binnenkerkelijke of binnenlevensbeschouwelijke setting. Maar de wereld van de zorg is een andere setting, een andere wereld, en die vraagt ook een andere taal. Vraagt aandacht voor de omgeving waarin die zorg zich afspeelt: de organisatie, oog voor diversiteit, samenwerking met andere professionals, specifieke zorg-ethiek.

Er zijn wel ontwikkelingen zichtbaar, zoals het besluit van de PKN een aantal jaren geleden om een eigen afstudeerrichting in het leven te roepen voor de predikant – geestelijk verzorger. De Faculteit Katholieke Theologie heeft ook een afstudeervariant geestelijk verzorger, en de Universiteit voor Humanistiek besteedt al jaren aandacht aan de concrete praktijksituatie van de geestelijk verzorger. Maar de maatschappelijke ontwikkelingen vragen feitelijk om voortdurende aanpassing en bijstelling van opleidingen.

Wat gaat de VGVZ doen aan een nieuw beroepsprofiel?

De VGVZ wil samen met andere partijen vormgeven aan het beroep. Niet afwachten wie zich meldt, maar zelf formuleren wie zich geestelijk verzorger mag noemen, en wat daarvoor nodig is. Welke kwaliteiten zijn op welke plek nodig? Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor het kwaliteitsregister SKGV. Het is onontkoombaar dat dit zelfstandig gaat worden ten opzichte van de VGVZ, zoals trouwens ook vanaf het begin af aan de bedoeling is geweest.

Krijgen Hbo'ers ook toegang tot het register?

Ik denk dat we toegaan naar een systeem waarin zowel Bachelors als Masters van WO en van HBO toegang zullen krijgen tot het register. In alle gevallen ben je als net afgestudeerde nog niet direct geestelijk verzorger, maar geestelijk verzorger in opleiding. Net als in veel andere beroepen. Zelf vind ik wel dat een geestelijk verzorger uiteindelijk Masterniveau moet hebben. Geestelijk verzorger word je ook in en door de praktijk, dat is nu ook al zo.

Voor toegang tot het register is de juiste opleiding van belang, en daarin neemt de SKGV het voortouw.

En de eis van ambtelijke binding?

Tot nu toe is dat een harde eis geweest voor de VGVZ. Maar de realiteit is dat we geestelijk verzorgers hebben die willen werken vanuit een geformaliseerde ambtelijke binding en geestelijk verzorgers die op andere wijze werken. Voor de toekomst zie ik een formele ambtelijke binding niet meer als enige ingang voor het lidmaatschap van de VGVZ. De VGVZ, ikzelf inclusief, laat dit niet vallen als waarde, maar nogmaals: ik zie het niet meer als enig mogelijke ingang. Als *beroepsvereniging* is de enige harde eis die je kunt stellen dat je je committeert aan de beroepsstandaard en de beroepscode van het vak.

Voor mij is naast commitment aan de beroepscode essentieel dat een geestelijk verzorger kan verwoorden hoe hij of zij zich verhoudt tot een traditie.

Hoe hoop je dat de VGVZ er over 10 jaar bijstaat, bij het 50-jarig bestaan?

Ik zie dan één grote beroepsvereniging voor me, niet alleen voor de volle breedte van de zorg, maar ook met collega's van justitie en krijgsmacht. Divers van achtergrond, divers in opleiding en niveau. Maar wel met een beschermde titel, duidelijke beroepsprofielen, goed gekwalificeerd en met doorgaande trajecten voor verdere ontwikkeling en nascholing.

Het is een grote beroepsvereniging, met betrokken leden, die wellicht ook in kleine groepen kennis en ervaringen uitwisselen rondom thema's die in hun werk aan de orde zijn.

Wat is er, in al die 40 jaar, hetzelfde gebleven?

Dat de geestelijk verzorger een wat vreemde eend in de wereld van de zorg is. Je hoort niet tot de core business van de zorg, maar dat was toen, 40 jaar geleden, ook al zo. De geestelijke verzorging is die stevige boom, maar wel op het terrein van de plekken waar geestelijk verzorgers werkzaam zijn. De geestelijk verzorger heeft een sterke toegevoegde waarde. Het is een eigen, specifieke functie die op zijn tijd om uitleg blijft vragen.